Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушнызы!

Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ

Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий" редакций.

Йошкар-Ола 5 номеран школысо 4-ше „В" классыште отлично тунемше Бушева Рима.

Фото М. Чуршуковын.

Ленинско-Сталинский комсомолын XX-шо идалыкше лӱмеш переходящий йошкар знамям вручитлыме нерген

ВЛКСМ Маробком бюрон 2 апрельыште лукмо пунчалже

Ленинско - Сталинский комсомолын XX-шо идалыкше лӱмеш ВЛКСМ Маробкомын переходящий йошкар знамяжым учебно-воспитательный пашам сайын шындымылан Шернур средний школлан (Шернур район) вручитлаш.

2. ВЛКСМ Маробкомын переходящий йошкар знамяже верч, республикысе школ-шамычын соревнованийыштым умбакыже шуяш да тудым тунемме ий пытымашеш эн сай школлан вручитлаш.

3. Ленинско-Сталинский комсомолын XX-шо идалыкше лӱмеш переходящий йошкар знамя верч образцово кучедал шогышо школ - шамычым эреак ончыктен шогаш „Рвезе Коммунист" ден „Ямде лий" газет-шамычын редакцийыштлан кӱшташ.

ВЛКСМ Маробком секретарь П. ЩЕРБАКОВ.

●——●

Тӧрлатымаш

„Ямде лий" газетын 28 мартысе 15 номерыштыже 1 полосан первый кок колонкышто „ВКП(б) ЦК пленум" вуймутан сообщенийын первый пунктшым тыге лудман: „ВКП(б) ЦК Политбюро: Андреев А. А., Ворошилов К. Е., Жданов А. А., Каганович Л. М., Калинин М. И., Микоян А. И., Молотов В. М., Сталин И. В., Хрущев Н. С. йолташ-шамыч".

РЕДАКЦИЙ.

Советский государство главан боевой постыштыжо коло ий

30 мартыште пӱтын великий социализм эл чапле юбилейым—советский государствын главаже постышто Михаил Иванович Калининын шогымыжлан коло ийым палемден.

20 ий ожно, 1919 ий 30 мартыште, В. И. Ленинын предложенийже почеш, Михаил Иванович Калининым Всероссийский Центральный Исполнительный Комитетын председательжылан сайлыме ыле, да тудо жап гыч тудо великий социалистический державым вашталтде вуйлата.

1923 ийыште, ССР Союзым образоватлыме годым, Михаил Ивановичым СССР ЦИК председательлан сайлыме ыле, а 1938 ий гыч, кунам Сталинский Конституций основеш, тайный голосований деке всеобщий, тӧр да вияш избирательный права основеш СССР Верховный Советым сайлыме, Калинин йолташ СССР Верховный Совет Президиумын председательжылан шога.

Кунам вигунам мондыды мо Я. М. Свердловын колымыжо деч вара, ВЦИК председатель постыш кӧм выдвигатлышаш вопрос решатлалтын, В. И. Ленин тыгай йолташым муаш кӱлмӧ нерген ойлен, „кудо шкенжын задачыжлан средний крестьянство дек отношений шотышто партийын руководящий линийже проводитлымым тичмашын шында ыле... кудо шке кӧргыштыжӧ жизненный опытым средний крестьянствын илышыже палымашым иктыш уша".

М. И. Калинин ден Е. И. Калинина 1919 ийыште, тудым ВЦИК председательлан сайлыме кечын.

В. И. Ленин да пӱтынь партий тыгай еҥлан М. И. Калининым шотленыт.

Мемнан великий элыште Михаил Иванович Калининым шинчыдыме еҥ уке,

Михаил Ивановичын шкенжынак мийдыме вер шагал.

Гражданский война, шужымаш ден разруха ийлаште, развернутый социалистический строительство жапыште тудо эл мучко гаяк коштын, тӱжем дене село ден ялыш, ола ден местечкыш, фабрика ден заводыш, колхоз ден совхозыш, фронтыштат, тылыштат красноармейский частьлашке миен. Чыла вереат шкенжын простой речыже дене йошкар боец-шамычым бодритлен, пашазе ден кресаньык-шамычлан нелылыкым кузе сеҥаш кӱлмӧ нерген умылтарен, враждебный элемент-шамычын происксыштым разоблачатлен.

Мемнан Союзышто Михаил Ивановичын приемныйжо нерген шинчыдыме еҥ шамычан уголок уке. Тиде приемный 20 ий наре существоватла. Тиде жапыште тудын гоч миллион дене письма эртен; тӱжем дене еҥ-шамыч тыште каҥашым да полышым налыныт.

Советский государствын главаже постышто 20 ий, большевистский партийын ончыл радамыштыже 40 ий утла—М. И. Калининын пеш чапле илышыжын корныжо тыгай. 20 ий наре подпольный пашам ыштымыже мучко Михаил Ивановичым 14 гана арестоватленыт, кум гана ссылкышке лийын. Кажне ганажат, кугыжан тюрьма гыч лектын шумек тунамак тудо партийный пашаш у вий дене пижын. Подпольный кружок-шамыч, листовка-шамыч, подпольный печатьыште участвоватлымаш, забастовка-шамыч, завод гыч луктын колтымаш да адак арестоватлымаш, адак тюрьма, кудо Тверской ял гыч лекше, питерский пролетарий — большевик М. И. Калининын политический самообразованийжылан вер лийын...

Чыла жапыштат Калинин Ленин—Сталин партийым пеҥгыдемдышаш верч, тудын генеральный линийже деч уклон-шамыч ваштареш чарныде кучедалеш. Тудо Ленин ден Сталинын верный соратникше, шкенжын великий калыкшын да большевистский партийын преданнейший эргыже.

„Шкемын пӱтынь политический пашаштем мый вождь, теоретик, пролетарский руководитель улшо Сталин йолташ почеш каенем да каем". (Ленинградский „Севкабель" заводысо пашазе-шамычын предвыборный погынымаште М. И. Калининын ойлымыжо гыч).

Тошто большевистский гвардийын представительже М. И. Калинин—большевистский партийын воджьшо-шамыч гыч иктыже, тудын сталинский Центральный Комитетшын да Политбюрон членже, партийын генеральный линийже верч кучедалмаште, шпион, диверсант ден убийца-шамычын гнусный троцкистско - бухаринский ден буржуазно-националистический бандышт—фашистский разведка-шамычын наемникышт вашгареш кучедалмаште великий Сталинын верный соратникше улеш.

Советский Социалистический Республика-шамыч Союзын главаже Михаил Иванович Калинин Тверской губернийын пычкемыш ялже гыч толын, завод-шамычын горнилышт гоч эртен, революционный большевистский подпольеште калитлалтын. Совет - шамыч элыште калык да власть—ик целый. СССР Верховный Совет Президиумын председательжым мемнан чапле калыкын кумда массыже йӧратен „мемнан Калиныч" манеш. Тудо оласе ден ялысе эн кумда калык масса дене шуко тӱжем вить дене ойраш лийдымын кылдалтын, нине масса-шамыч дене кажне кечын вашлиеш. Тидын верчак чыла шемер-шамыч — пашазе - шамыч, колхозник-шамыч, интеллигенций—тудым мучашдымын йӧратат.

Йӧратыме всесоюзный старостын чапле юбилей кечыштыже пӱтынь советский калык тудлан желатла: большевистский партийын благожлан, шемер массын благожлан, социалистический родинын благожлан, тудын пеш чапле илышыже эше шуко, шуко ий годым пеледше.

М. И. Калинин йолташ V-ше Всесоюзный Совет с'ездыш кая.

С'ездын материалже-шамычым умылтарем

Мый ачам ден авамлан с'ездын материалже-шамычым кертмем семын умылтарем.

Теве кызыт Сталин йолташын с'ездыште ыштыме докладшым лудын пытарышна. Ынде умбакыже лудаш тӱҥалына.

Соколов Степан.

Кӱшнур начальный школа, Йошкар-Ола район.

ВКП(б)-ын XVIII С'ЕЗДШЕ

КУМЫШО ПЯТИЛЕТКЫШТЕ МО СТРОИТЛАЛТЕШ

(Кумышо пятилетний план нерген беседа)

Кумышо пятилеткыште мемнан эл тыгай сеҥымашыш шуэш

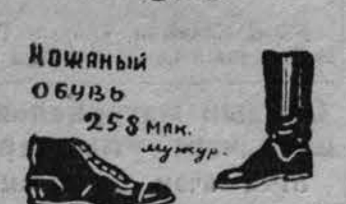

Ленин-Сталин партийын XVIII-ше с'ездше СССР калык озавлык развитийын кумышо пятилетний планжым (1938—1942 ий-шамыч) пеҥгыдемден. Тиде паша дене В. Молотов йолташын докладше почеш с'езд резолюцийым приниматлен.

Резолюцийыште кокымшо пятилеткын итогшо шамыч да кумышо пятилетний планын тӱҥ задачыже-шамычым ончыктымо. Тыгак Молотов йолташын докладше почеш приниматлыме резолюцийыште кумышо пятилеткыште производство кушшаш планым, у строительство да тудым разместитлыме планым, адак шемер-шамычын материальный ден культурный уровеньыштым умбакыже нöлтымö пашам раш ончыктымо.

Мемнан эл большевистский партий да великий Сталин йолташын вуйлатымышт почеш кокымшо пятилетний планым (1933 - 1937 ий) чаплын шуктен. СССР-ыште чыла эксплоататорский класс-шамычым йöршеш ликвидироватлыме, айдемым айдеме эксплуатироватлымашым да общеcтвын эксплуататор ден эксплуатироватлыме-шамычын шелалтмыжым шочыктышо причина-шамычым тичмашын пытарыме. Социалистический революцийын пеш кугу да неле задачыжым шуктымо: ял озанлыкым коллективизироватлыме, колхозный строй йöршеш пеҥгыдемын. Мемнан элыште „коммунизмын первый фазыжым—социализмым тӱҥ шотышто ыштен шуктымо" (Сталин). Социализмын сеҥымашыжым СССР-ын у Конституцийыже законодательно пеҥгыдемдыме.

Кокымшо пятилеткын тӱҥ да решающий озанлык задачыжым—СССР калык озанлык технический реконструкцийым завершитлымашым тӱҥ шотышто шуктымо. Элын производственно-технический аппарат пеш вож гычак уэмын. Промышленность 1937 ийыште пӱтынь продукцийын 80 процентшым утла первый ден кокымшо пятилеткылаште ыштыме але пӱтынек реконструироватлыме у предприятийла гыч налме. Ял озанлыкыште улшо чыла трактор ден комбайнын 90 процентше нарым кокымшо пятилеткыште ыштен лукмо. Промышленность ден транспорт шотышто кокымшо пятилеткын заданийже-шамычым срок деч ончыч шуктымо.

СССР калык озанлыкын чыла отраслыштыжат у техникым пален налше кадр шамыч кушкыныт.

Кокымшо пятилеткыште трудын производительностьшат кугун кушкын. Тидлан стахановский движений чот полшен да ончыкыжымат полшаш тӱҥалеш. Стахановский движений СССР-ыште коммунизмым ыштымаште залог лийын шога.

Кокымшо пятилетний планым темымаште враждебный классовый элемент-шамычын кодшышт ваштарешла чот кучедалаш тӱҥнен. Большевистский партий ние тушман кашакым тӱҥ шотышто разгромитлен. Шпионско - вредительский банда-шамычым разгромитлымаш мемнан элыште социалистический озанлыкын умбакыжымат эше утларак куатле сеҥымашыже - шамычлан корным эрыктен.

Кокымшо пятилетний планым сеҥымаш дене шуктымо да социализмын ыштыме успех-ше-шамыч основеш, СССР кумышо пятилетийыште развитийын у полосашкыже, классдыме социалистический общество строительствым завершитлыме да социализм гыч коммунизмыш постепенно вончымо полосашке пурен. Гыште шемер-шамычым коммунистически воспитатлыме паша, еҥ-шамычын сознанийышт гыч капитализмын пережиткыже-шамычым пытарымаш решающий значенийым налеш.

Кызыт мемнан социалистический элыште калык озанлыкын технический реконструкцийжым тӱҥ шотышто шуктымо. Ме промышленность ден ял озанлыкыште производство техникын уровеньже шотышто Европысо кеч могай капиталистический эл деч ончылно шогена. Ынде ме СССР-ын тӱҥ экономический задачыже решатлымашым уло кӱкшытшö ден практический шындена да шуктен кертына. Садлан кумышо пятилеткыште экономический шотышто Европын утларак развитый капиталистический элже-шамычым да Америкын Соединенный Штатше-шамычым поктен шуаш да эртен каяш задачым шындыме.

Кумышо пятилеткыште трудын производительностьшым нöлтымö шотышто кугу задачым шындыме. Кумышо пятилетка ийлаште калыкын потреблений-же икташпелэ-кок гана кӱза.

Кумышо пятилеткын ние тӱҥ задачыже - шамыч дене келшышын оласе да ялысе пӱтынь шемер массын культурный уровеньже нöлталме шукталтеш, социалистический обществын ончыл да руководящий вийже улшо пашазе класcын культурно - технический уровеньжым инженерно - технический труд пашаеҥ-шамычын уровеньышт марте нöлтымö пашаште ончыко кугу ошкыл ышталтеш.

Олаште всеобщий средний обучений шуктымаш, ялыште да чыла национальный республиклаште всеобщий семилетний средний обучений завершитлымаш пашам кумдан ыштышаш задача шога. Оласе ден пашазе поселкыласе начальный ден средний школлаште тунемше-шамыч шотым 8,6 гыч 12,4 миллион марте, а ял вер-лаште 20,8 гыч 27,7 миллион марте кугемдышашлан йоча-шамычым 10 ий туныктымаш дене авалтымаш паша кумдан шаралтеш.

XVIII партс'езд великий сталинский пятилетний планым пеҥгыдемден. Ленин—Сталин партий вуйлатыме почеш советский калык тиде кугу планым чаплын шукта.

Кумышо пятилетка мучашлан Совет Дворец сооружитлыме шотышто тӱҥ строительный паша ыштен шукталтеш.

Сӱретыште: Совет Дворецын проектше.

Н-ский частьысе (Московский военный округ) боевой да политический подготовкын отличникше комсомолец Т. М. Лазебный.

Фото С. Лоскутовын да Д. Черновын.

Мемнан элысе у увер

Осоавиахимын 13-шо всесоюзный лотерейже

Правительство Харьковский заводласе пашазе-шамычын йодмыштым шуктен, 1 май гыч 15 июль марте Осоавиахимын 13-шо всесоюзный лотерейжым эртараш разрешитлен.

13 шо лотерейыште 135 миллион теҥгелан, кум теҥге да вич теҥгеаш 75 миллион билет лукталтеш.

Осоавиахимын 13-шо всесоюзный лотерейын кугу выигрышыже коклаште „ЗИС—101" куштылго автомобиль, „М—1" куштылго автомобиль, мотоцикл, пианино, молат улыт.

Чыланат значокан лийына

Мемнан школышто 1 январь марте ик ученикынат оборонный значокшо уке ыле, оборонный кружок-шамычшат иктат лийын огытыл. Кызыт мемнан школышто ПВХО кружок уло, тушко шуко тунемше-шамыч возалтыч. Мемнан кружокна дене туныктышо Александр Григорьевич Гуськов вуйлата. Шукерте огыл ме 5 тунемше-шамыч нормым сдатлышна. Моло-шамычат ямдылалтыт, вашке вунат сдаят.

Ме отрядной пионерский сборышто оборонный соревнованийын положенийжым обсуждатлышна. Вара решитлышна: меат тиде соревнованийыште участвоватлена, а тунемме ий мучашыште мемнан коклаште ик тунемшат ПВХО значок деч посна ок лий. Вот тиде мемнан родиналан чапле подаркына лиеш.

Ме моло школласе тунемше-шамычымат оборонный пашам тунемаш ӱжына.

Пионерка-шамыч:
Лукаева А. ден Васильева Лиза.
Сотнур район, Шарибоксад нач. школа.

Фотоэтюд М. Чуршуковын.

Пиалан йоча-шамычын каникулышт

Оласе школлаште тунемше-шамычын каникулышт эртен кайыш. Эртен гынат, нуно шошо каникул жапым сайын эртарымыштым вашке огыт мондо.

Мемнан республикын столицыштыжат, Йошкар-Олаште йоча-шамыч шошо каникулым веселан, полезнын эртареныт. Тыге сайын канаш нунылан культурный учреждений-шамыч: театр, кинотеатр, Пионер пӧрт да молат кугун полшеныт.

Теве Маргостеатр йоча утренникым ыштен да тушто пограничник-шамычын илышышт гыч „Падь серебряная“ спектакльым ончыктен.

Кинотеатрлаште кече еда йоча сеанс лиеден. Тушто йоча-шамыч „Семиклассники“, „Морской пост“, „Петр I“ (II-шо серий), „Год девятнадцатый“ у кинофильм-шамычым онченыт.

Каникул жапыште Пионер пӧрт йоча-шамычын йӱкышт дене поснак лӱшкен. Чыла кружок-шамыч пашам ыштеныт. Кастене кукольный театр постановкым ончыктылын, тӱрлӧ тема дене беседе лиеден.

1-ше апрель гыч нуно адакат парт коклашке шинчыч. Ынде чылаштынат ик шонымаш: испытанийым от личнын сдатлаш да кеҥеж каникулым сайын эртараш.

Кузе мый сай тунемаш тӱҥальым

Урокышто внимательно колыштмаш, мӧҥгыштӧ сайын ямдылалтмаш—сай отметкым налмаште кугун полшат. Мый тидым кызыт веле раш палем нальым.

Шыжым первый чырыкыште ӧрканенрак тунемынам. Мӧҥгӧ пумо пашам шотлан гына шуктем ыле. Книга-шамычымат умылаш тыршен лудын омыл. Шуко шерге жапым модаш ойыренам. Урокышто учительын ягыр йодмыжлан вашмутым пуэн кертын омыл. Садлан историй да естествознаний предмет дене плохо отметкым налынам. Тиде мыйым чот вожылтарыш.

Ик гана классный руководитель уроклан кузе ямдылалтме нерген умылтарен пуыш. Тидеч вара мый тунемме пашам саемдаш пижым. Режимым сайын шукташ тӱҥальым.

Мый шукыжым Аронова Огаша дене пырля уроклан ямдылалтына. Эн первояк материалым сайын лудын лекмек, ваш-ваш йодмашым пуэдена, каҥашена. Мом огына умло гын, эше ик гана лудын лектына. Урокым ямдылыме коклаште изи канымашым эртарена. Тыге заниматлымаш усволташ чот полша.

Эрдене урокым ямдылаш утларак кушталго. Садлан эрдене задачым ыштем, поэламутым тунемам.

Школышто урок тӱҥалмеш мӧҥгӧ пумо пашым эше ик гана лудын лектам. Урокышто учитель-шамычын ойлымыштым умылаш тыршен колыштам. Тыге заниматлыме дене II-шо чырыкыште 8 хорошо да 2 посредственно отметкым нальым.

Лебедева Мария.

У-Торъял район, Немда НСШ, 5-ше „Б“ класс.

Шкенан классым ончык лукташ кучедалына

Кумшо чырыкыште мемнан VII-ше „А“ классыште успеваемость, посещаемость да дисциплина ятыр саемын. Ударник ден отличник-шамыч ешаралтыт.

Ончыч начарын тунемше-шамыч сайын тунемаш тӱҥалыныт. Теве Иванова Ольган кокымшо чырыкыште 4 плохо отметкыже ыле, кызыт ик плохо отметкыжат уке. Тугак Гаврилова Анна, Гаврилова Настя, Яшпитов, Иванов Ваня, молат отметкыштым саемденыт. Классысе отлично тунемше-шамыч шеҥгелан кодшылан эре полшат.

Шкенан классым чыла шотыштат ончык лукташ кучедалына.

Казанцев Федя.

Коктанур НСШ, Кужеҥер район, VII-ше „А“ классын отличнике.

ПОП ДЕН МАРИЙ

ЙОМАК

Ожно мемнан дечын тораште огыл ик шӱкшӧ села улмаш. Кызыт тудо чапле центрышке савырнен. Эше иктаж лу ий гычын саде села кугу олашкат савырнен шуэш.

Вот тудо селаште ожно пеш чаҥга поп илен улмаш. Тудо поп шуко тарзым кучен. Тарзе-шамычшым моткоч начарын пукшен.

Ик гана эрдене поп пакчашкыже лектын. Тушто тудын колодецше[1]) улмаш. Колодец деке ошкыл миен—моткоч ӧрын.

Молан те шонеда?.. Вот молан: тудо селасе марий колодец тӱрыштӧ колым эҥерен шинча улмаш. Поп шыдыж дене марий деке лишемеш да йодеш:

— Мом тыште ыштылат?!—манеш.

— Мом ыштылам?.. колым эҥерем, от уж мо?—манын марий каласа.

— Молан еҥ колодецышште колым эҥерет? Тыге ыштылметлан судышко пуэм,—манын поп ойла. Марий суд нерген огешат шоналте, шке кол эҥержымак веле ончен шинча. Чынак, тудын ведраштыже латиндеш юрдий пӧрдалыт, колымшыжым колодец гычын шӱдырен луктеш. Поп чылт ӧрын, шинчаже тулла веле йӱлаш тӱҥалеш. Марий ӱмбаке ончалеш да:

— Давай колэтым пу, уке гын судышко пуэм!—манын кычкырал шында.

— Да, тиде колодецышште кол шуко, эше иктаж коло пуд лиеш. Калык шижеш гын, эҥераш кошташ тӱҥалеш,—манын ласкан гына марий ойлен шинча.

— Ну, йӧра, кае айда... тидын деч вара еҥ колодецышке кол кучаш нигунамат ит кошт, уке гын судышко пуэм. Калыкланат колодецыштем кол улмо нерген ит ойло,—манын поп каласа. Марий кол ведражым налеш да мӧҥгышкыжӧ ошкылеш.

Колодецышге кол улмылан поп моткоч куанен.

Пӧртышкыжӧ пура да куважлан:

— Давай аракам налын кондо. Эрла эрдене пайрамым ыштена. Закускылан эрдене колодец гычын колым кучен кондем,—манеш. Поп ватат пеш йывырга. Кая да, кевыт гычын ош аракам налын конда. (Йошкар аракажлан оксам чаманен).

Аракаже тутлырак лийже манын, шем шоптырым туржын оптен. Аракаже чиялген да, шоптыржым луктын налын, вара тарзе шамычлан пукшаш чаманен да кудовечышке кудалтен; тушто шоптырым агытан муын да чыве-шамычым кычкырен, шоптырым чыланат чӱнгын кочкыт. Попшо эҥервондым ышташ тӱҥалын. Колодецше келге улмаш, сандене имне поч шар шуко кӱлын. Кечегут эҥервондым почкынчымыж дене кас мартен имне почышто ик пырче шарымат коден огыл, кӱрышт лукгын. Куважын чыве-шамычше арака гыч лукмо шоптырым кочмышт дене рушгыныт. Пӧрвойжым мурен, кекеклен толашеныт, варажым ушышт каен да чыланат йӧрлыныт, колышо гае лийын возыныт. Поп ваге колышо гае кийше чыве-шамычыштым ужынат, пеш ӧрын:

— Мо томаша?! Молан чыве-шамычем чыланат колен возыныт? Мо ай кугу зиян! Кушко пурем?!—манын кычкыраш тӱҥалын. Кычкырыме йӱклан попшо лектын да:

— Могай чыве?.. Кушто колен?..—манын йодеш. Ончат: ик илыше чыват кодын огыл, чыланат колен кияг.

—Шӱшкылаш гын, сай огыл. Кеч пуныштым кӱрын налшаш,—манеш да поп вате чыве-шамычын пуныштым кӱраш тӱҥалеш. Кас мартен чыла чывыжым, агытанжымат чарам ыштен опта. Пычкемыш лийын да коремышке кудалташ шуын огыл. Сандене изи ораваш оптен шынден. „Йӱд вошт кият, эрла эрдене наҥгаен кудалтем“, манын шоналтен.

Попшо жапын-жапын кечыгут колодецше воктен коштын. „Саде марий ал адак юдий чӱҥгыкташ толын шуэш?“—манын шонен. Иӱдымат мален кертын огыл, жапын-жапын колодец деке лектын коштын.

Эрдене изиш волгалташ гына тӱҥалын улмаш, поп кол эҥержым налын да колодец тӱрышкӧ лектын шинчын. Саде мариетат толын ончен, попын кол эҥерен шинчымыжым ужын. Вара калык тарванымым вучен шуктымеке калыкым поген да ойлен:

—Мемнан попын ушыжо каен, аҥыра лийын. Огыда ӱшане гын, миен ончыза: тудо кызыт колодец гычынже колым эҥерен шинча,—манын. Калыкат попын колодец декыже погынен. Чынакак, тушто поп кум эҥер воштыр дене колым эҥерен шинча. Поп калыкын толмыжым ужын да вурседылаш тӱҥалын.

—Кузе еҥ колодецышке толыда? Мый тендам судышко пуэм,—манын ойла.

Эрдене чыве-шамычетын вуйышт шӧрлен. Нуно кынелыныт да кудвечыште чара капышт дене кошташ тӱҥалыныт. Саде мариет чара чыве-шамычым ужын да адак калыклан ойлен:

—Попшо огыл, поп ватыжат ушдымо лийын. Огыда ӱшане гын кудвечышкыже кайыза. Тушто поп вате чыла чывыжын пуныштым кӱрын налын, кызыт чыла чывыже пун деч посна коштыт,—манеш. Калык кудвечышке миен онча, ӧрын шогалыт: чыла чывын пуныштым кӱрын налыныт. Ты жапыште вӱта гычын почдымо имне кудвечышке лектын шогалеш.

Еҥ-шамыч почдымо имньым ужыт да эше утларак ӧрыт.

—Мемнан попна аженыс,—маныт.

Тидын деч вара калык черкышке коштмымат, поплан ӱшанымымат, юмылан кумалмымат чарнен. Поп ок кӱл,—маныныт да села гычын поктен колтеныт, черкыжым пужен налыныт да кермычше дене клубым ыштеныт, чаҥ-шамычшым утильлан ужаленыт, а оксаже дене радиом шынденыт, патефоным налыныт.

В. Волков.

1) Колодец—таве.

■ ■ ■

Александров отличник

7-ше классыште тунемше Александров Владимир чыла предмет денат отлично тунемеш. Садланак тудым школа шукерге огыл „Вопросы ленинизма“ книга дене премироватлен.

Тудо кугешнен ок кошт. Начарын тунемше-шамычлан эре полша.

— 7-ше классым „Похвальный грамота“ дене тунемын пытарем, — манеш Александров Владимир.

Михеев Кирилл.

Йыван-сола средний школа, Кужеҥер район.

Изменник-шамыч Мадридым сдатленыт

Миаха ден Касадон изменнический хунташт 28 мартыште Мадридым генерал Франкон войскаштлан сдатлен. Мадридский радиостанцийым Франкон власть-ше-шамыч налыныт.

Изменник шамычын главарьышт—Миаха ден Касадо да моло-шамычат Мадрид гыч Валенсийыш шылын каеныт ыле, а 29 март ваштареш йӱдым нуно Валенсий гычат шылын каеныт. Французский газета-шамычын увертарымышт почеш, Миаха самолет дене Ораныш (Алжир) чоҥештен каен.

Фашистский Германий юго-западный границыш войскам чумыра

Фашистский Германийын шке войскажым швейцарский граница деке Вюртемберг, Южный Баварий да Форальберг (Австрия) районлаште чумырымашлан кызыт Швейцарийыште пеш беспокоитлат.

Швейцарский граница лишне кийше Констанц, Фельдкирх да моло ола-шамычат германский войска шамыч дене утыж дене темыныт.

Тыште Ливийыш (Италийын Африкысе колонийже) колтышаш войска шамыч чумыралтыт. Бреннерский перевал коч Италийыш войска-шамыч ден военный снаряжениймн нангайше мучашдыме шуко поезд-шамыч каят.

Южный Германийыште кызыт 200.000 утла германский салтак-шамыч улыт манын предполагатлат.

●●●

● Куйбышев оласе пионерский Дворецыште ятыр тылзе лиеш юный моряк шамыч кружок пашам ышта. Кружокышто шӱдӧ наре йоча-шамыч улыт. Юный моряк-шамыч корабль-шамычым тунемыт.

● 14 мартыште Германий гыч шолып 4 моторан „Гейнкель" гидроплан торашке чоҥештыш лектын каен. Самолет Германий гыч Буэнос—Айресыш (Аргентина) шумеш каен, торашке каймашке мировой рекордым ыштынеже улмаш. Но немецкий самолетлан тидым шукташ логалын огыл. Самолет 125 мильым каймек Фернандо да Норона остров деран вынужденный посадкым ыштен.

Гришан ныл оборонный значокшо уло

Мемнан ПВХО, ЮВС, БГСО кружок шамыч улыт. ПВХО кружок моло кружок деч пашам сайын ышта. Тудым Ведерников П. М. вуйлалта. Теве кызыт 46 тунемше ПВХО значоклан нормым сдатлышт.

Школыштына шуко пионерын кок, кум оборонный значокышт уло. А Иванов Гришан гын, ныл значокшо—БГТО, ЮВС, ПВХО, БГСО уло.

Яковлев Тихон.
Шернур район,
Токтамыж НСШ.

Шахматный турнирым эртарышна

Февраль тылзын пытартыш шеже ме отрядын планжым ыштышна. Планыш ке шахматный турнир эртарымашым пуртен улына.

Март тылзыште план почеш шахматный турнир лие. Шкенан отрядыштына шахматный „чемпион" лумым мемнан звенан пионерже Алметьев Саша нале, кокымшо верым мый лектынам.

Вашке 2-шо отряд дене шахматный соревнований лиеш, тыштат ме ончыл верым налшаш верч тот тыршаш тӱҥална.

Глушков Ваня.
Шернур район, Кукнур средний школа,
3 звенан вожатыйже.

КАЙЫК-ШАМЫЧЫМ ВУЧЕМ

Кайык-шамычым вучем
Уна семын пагален,
Сай у пӧртым ямдылем,
Писте вуйышко шындем.

* *

Толын шуо шырчыкем,
Ару пӧртышкӧ пура.
Шулдырлажым шаралтен
Шӱшкалта, кушта, мура.

Пӧртын кӱшкӧ турием
Кава помышко кӱза,
Эр тӱҥалын кас лиймеш
Чинче шӱвыржым шокта.

* *

Шем шырчыкем тӧрштал-
тен,
Шулдыр-влакшым шарал-
тен,
Кумда нурыш чоҥешта,
Шукшым пурлылден конда.

А. АЙГУЗИН.

10 шырчык омарта ямде

Ме школлан 10 шырчык омартам ыштен ямдылена да кызытат ыштена. Мемнан школ кажне ийын шырчыклан сайын вашлиеш.

Южо омарташте шырчык огеш иле. Йоча-шамыч, пален налза, молан южо омарта яра гынат, нуно тушко илаш огыт пуро?

Веденкин Митя.
Эркан-сола начальный школа,
Тор'ял район.

Ваня шӱжаржым туныкта

Тараканов Ванян Нюра лӱман изи шӱжарже уло. Тудо эше изи, шым ияш велэ, садлан школышко коштмаш уке.

Но Нюралан вес ий марте тунемде илаш кужун чучын. Тудо Ваня изаж деч шкенжым туныкташ йодын.

Ваня тидлан куанен гына. Шӱжаржылан букварьым налын пуэн да туныкташ тӱҥалын. Кызыт Нюра лудаш, возаш тунемын да изирак задача-шамычым шотлен мошта.

Тараканов Ион.
Пектубай средний школа.

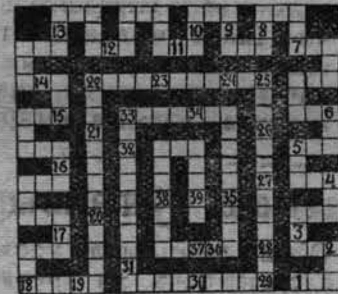
Йошкар-Ола 5 номеран школысо 3-шо „А" классыште отлично тунемше Михайлова Аля.
Фото М. Чуршуковын.

Чайнворд

Казанцев Толя (Удмурт АССР, Карагӧл район, Нырgындыш средний школа) составитлен.

1. Испанийысе энгер. 2. РСФСР-ысе ола. 3. Английысе ола 4. Африкысе энгер. 5. Францийысе ола. 6. Писатель-большевик. 7. Гражданский сарын геройжо. 8. Польшан энгерже. 9. Ленан притокшо. 10. Ял брдыжысӧ кумда мланде. 11. Грузинский поэт. 12. Байкал воктенысе ола. 13. Баренцово тенгызысе остров. 14. Вӱр корно. 15. Испанский порт. 16. Крымысе остров. 17. Якутийын олаже. 18. Кавказысе энгер. 19. Арменийысе курык. 20. Испанский ола. 21. Киевский князь. 22. Музыкальный инструмент. 23. Русский художник. 24. Египетын энгерже. 25. Сибирысе энгер. 26. Газ. 27. Кавказысе энгер. 28. Корабльын ужашыже. 29. Насекомый. 30. Ик Союзный республикын столицыже. 31. Французский полководец. 32. Аляскысе ола. 33. Италийын олаже. 34. Кодшо столетийысе русский поэт. 35. Шурно. 36. Вӱдан куп. 37. Декабрист-поэт. 38. Америкысе ола. 39. Пуымо мут.

Могай физик?

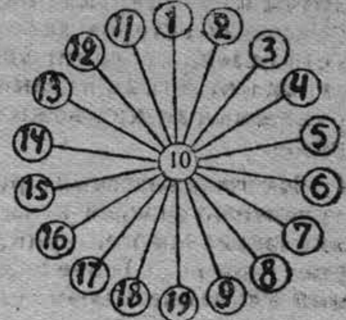
Кок американский ола-шамычын лӱмышт гыч кугу английский физикым тыге кычал муза: первой олажын кум тӱҥалтыш буквамжым, весыжын кум пытартыш букважым налын иктыш ушыза.

АТЕЛКИН СЕВАСТЯН.
Еласал район,
Вырткан НСШ.

Ответ-шамыч

(4 мартысе „Ямде лий"-ын ончо)

Шарада. Паровоз.
1 гыч 19 марте. Тыге кулеш:

Йодыш. Париж—жираф.

Эн ончыч чын ответым колтеныт: Федоров Арсий ден Волков Пӧтр (Пектубай район, Чирке средний школа), Шашкин Саня (Оршанке район).

(10 мартысе „Ямде лий"-ым ончо)

Олан лӱмжӧ Москва.
Могай поэт? Тарас Шевченко. Покшелне Кобзар.
Логогриф. Каза—аза.
Чыла задачылан чын ответым Бакланов Йыван (Йошкар-Ола район, Шеклянур НСШ) колтен.

У КНИГА-ШАМЫЧ

Г. САВЕЛЬЕВ. „ШТУРМ ЗИМНЕГО". Детиздат. 1939 ий. Тираж 100.000 экземпляр.

Савельевын книгаштыже 1917 ийыште Петроградыште революционный вийын вооруженный восстанийлан ямдылалтмыжым да тудо восстанийын кай мыже нерген пеш раш возымо.

Предатель-шамыч Зиновьев ден Каменев партийный тайным шарлаленыт. Вооруженный восстанийын планжым, тудын срокшым буржуазийлан пуэныт. Но революционный комитет шке решенийжым вашталтен огыл. Вооруженный восстаний 24 октябрьыште кастен тӱҥалын. Левинын планже почеш первояк телеграфым, почтым, телефонный станцийым, вокзалым да постым шке кидыш налме. 25 октябрьыште эрдене уло ола восстатлыше кидыште лийын. Лачак Зимний дворец да тудын ончылнысо улшо площадь гына неприятель-шамычын кидыштыште ыле. 26 октябрьыште 2 час йӱдым Зимний дворецым штурм дене налме. Тыге временный правительствым пытарыме. Тиде кечынак совет шамычын II-шо съездыште у советский правительствым сайлыме.

* *

И. РАХТАНОВ. „АМАНГЕЛЬДЫ ИМАНОВ". Детиздат. Тираж 100.000 экземпляр. Акше 50 ыр.

Тиде книгаште автор казахский калыкын легендарный геройжо Амангельды Иманов нерген возен.

Амангельды рвезыже годым кулак-байым пуштын. Садланак тудым шочмо Тургай ола гыч степьыш поктен колтеныт. Амангельды йочаж годсек поян-шамычым ненавидитлен. Байым пуштмаш—эксплоататор-шамыч ваштареш протест лийын. Амангельды кучалтме деч шылын ик мыняр ий степьыште

те йорло-шамыч дене илен. 1914 ийыште империалистический война тӱҥалын. Война тӱҥалме годым казах-шамыч воинский повинностьш деч утаралтыныт. Но 1916 ийыште кугыжан указше почеш казах-шамычым фронтысо тылышке—окопым кӱнчымӧ да корным ыштыме пашаш налаш тӱҥалыныт. Казах-шамыч кугыжан указшым колыштын огытыл. Восстаний тарванен. Восстанийын главажлан Амангельдым шогалын. Казах шамыч кугыжан правительствын восстанийым пызыралаш колтымо первой отрядшым шалатеныт. Правительство тунам восстатлыше-шамыч ваштареш пушко, пулемет, броневик дене вооружалтше войскам колтен. Оружийдыме казах-калык дене расправитлымаш идалык наре шуйын. Кишлак ден аул-шамыч йӱленыт.

Великий Октябрьский социалистический революций гына казах-калыкым пызырнен илыма гыч йӧршӧшлан утарен. Революций ийлаште Амангельды уездный комиссар лийын. Тудо колчаковский да кулак-банда-шамыч ваштареш кредалын.

1919 ийыште Тургайыште контрреволюционный восстаний тӱҥалын. Белогвардеец-шамыч Амангельдым илыме штабым авырен налыныт. Комиссар шкетынак ик сутка 50 тушман ен-шамыч ваштареш кредалын. Тудо пытартыш пуляжым лӱймеке тыге кычкыралын: „Ынде лӱйза! Метко лӱяза гад-шамыч! Но шарныза, тланда вашке мучаш! Революций сеҥа!"

Тыге большевистский партийын чын эргыже, казахский калыкын геройжо Амангельды Иманов колен.

* *

Нине книга-шамыч пеш интересный да ценный улыт.

Отв. редактор—
И. М. МУЗУРОВ.

Упол. Маргл авлита № А—275. Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.